

HRVATSKA RIJEČ

Pređplatna cena: na godinu K 12. — Za po godinu K 6. — Za Šibenik na godinu donošanjem u knjiž. K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12. — Uviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 12 para peti redak ili po pogodbi. — Pribročena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po peti redak. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Sabor u Zadru.

23. sjednica dne 29. siječnja.

Predsjednik otvara sjednicu. Marović čita zapisnik prošle sjednice.

Drinković i Dulibić uzimlju rječ i nizaju nekoliko netočnosti u zapisniku; konstatiraju, da nekoje stvari nisu u zapisniku uvedene. U obće zapisnik ovaj ne daje pravu sliku dotične sjednice a traže, da se sve to popravi. Pri poimeničnom glasovanju pada taj predlog. Čitaju se molbenice.

Prerazi se na upite. Pravaši su ih u dosta velikom broju donieli. Oni svoje čitaju polako otegnuto, po tenanu. Drinković čita nizkim glasom. Predsjednik veli: Vidim da vam ide preslabo. Drinković: Nu ja sam čuo, da je gosp. podpredsjednik još slabije čitao. (Smieh). Čita dalje. Dr. Mladinov čita svoje upite nizkim glasom. Predsjednik mu prieti, da će dati čitati po tajniku. Drinković: Vi možete činiti što vas volja, ali to neide. Simunić: Još i to neka bude iznimna za nas! Radić nešto više, vrlo je nervozan. Drinković oštro: Šutite, tko vas zove. Mladinov hoće da čita štampani prilog upiti. Predsjednik neda. Dolazi od buke. Pravaši prosvjeduju. Mladinov čita. Predsjednik viče, da mu oduzimlje rječ. Pravaši buče. Mladinov dalje čita. Predsjednik daje rječ Biankinju, da čita svoje upite. Čitaju zajedno. (Smieh u kući). Predsjednik viče: To je nedostojno sabora. Pravaši mu dobacaju nešto, nu u buci se ne razumje.

Svršavaju se upiti. Predsjednik najavljuje, da je primio 100 prešnih predloga. Ovi su svi od pravaša.

Predsjed. daje rječ Tončiću, da u ime vlade odgovori na prijašnje upite. To ide na dugo.

Predsjed. čita podnesak odbora za izbornu reformu, koji se zahvaljuje na časti radi kratkoce vremena. Pri poimeničnom glasovanju, predloženom po Drinkoviću odreka se prihvaća.

Predsjednik govori o prešnim predlozima, da će ih donieti u razpravljanje posle dnevnog reda, jer o tom da nema u poslovniku izričite odredbe. U Beču se razpravljaju prije, jer je u poslovniku rečeno „odmah“. U korist svog postupka napominje nekoliko slučajeva, kad je on u ovom saboru isto radio.

Dr. Dulibić veli, da je mnenje predsjednika pogrešno. Ono ide za tim, da se razprava prešnih predloga odgodi. Što se rječ „odmah“ za bečki parlament, ni onđe se ne vidi da li prije ili kasnije nego „odmah“ a to je u istoj sjednici. Medjutim tamo dolaze prije dnevnoga reda, ergo bi moralo biti i ovdje.

Biserje hrvatskog narodnog jezika.

Ljubi, rode; jezik iznad svega, u njem živi, umiri za njega!

Književna i znanstvena vrijednost hrvatskih nar. poslovice.

Čitatelj, koji nas je pomno pratio u razlaganju o poslovicama, već sada lako može pokazati bogatstvo hrvatske poslovice i njezinu veliku vrijednost za liepu narodnu knjigu.

Ova značajna svojstva naše poslovice dala su nam priliku, da izatkano ljepotu i čistotu kod naših starijih pisaca nad pisanjem današnjim. Danas se, na žalost, malo mari za slog, oblik i rječ hrvatskog kroja, te selmahinita za nekim novotarijama, koje su naprosto grobna za našu knjigu i za naš krasni jezik. Prije se nije radilo tako, već se sva briga ulagala da se ljepota hrvatskog jezika prenese iz pučkih usta u knjigu. Koliko je to nastojanje vrijedno hvale dostaja je ako se samo koji put zavirilo u domaću književnu povjest.

Tko čita i pomno prati pisanje mnogih današnjih knjiga, smotri i novina, osobito ovih zadnjih, ne malo puta najlazi na izraze rječ, i koje nisu hrvatske ili nisu posve hrvatske, a mogle bi biti. Dali je to nemar ili neznanje, neznamo, ali svakako trpi prava narodna duša da u liji jezičnog cvieća ima preveć trnja. Često puta u našim mislima, kao i u knjigama, probija svoje lice tudjinstina ili, kako reče Franjo Ku-

Sliedi polemika izmedju predsjednika i pravaša. Prodan veli, da se opaža na žalost, kako je većina kao dogovorna sa predsjednikom, da se saboru stegne vlast. Dolazi do oštre prepirke i buke. Pravaši se pozivlju na sabor, no predsjednik neće da to stavi na glasovanje, jer da je van kompetencije sabora, pošto je to vlast predsjednika. Predsjednik tvrdokono ostaje pri svojem, uzprkos energičnim prosvjedima pravaša.

Prerazi se na dnevni red:

1. Prvo čitanje predloga zem. odbora na molbu Viliama Lukovića tajnika Zemljišno-vjersijskog zavoda, za preinaku saborskog zaključka glede njegovog promaknuća.

Katnić izvješćuje i predlaže drugo čitanje.

Dulibić naprotiv predlaže, da se upiti upr. gosp. odboru.

Drinković prigovara predlogu zemal. odbora. Iznasa primjer sa dr. Žižkom. novimenovanim ravnateljem Vjersijskog zavoda. To je jedan stranac, koji je nama svima podpunno nepoznat. Prije je bio koncipient, a onda s mjesta poskočio na ravnatelja jednog zavoda s 10000 K. Proti osobi dr. Žiške on neima ništa jer ga niti ne pozna, ali zna to, da je košulja bližja od kaputa, a u onom slučaju imali smo naših ljudi za to mjesto, a da su znali, da je toliki iznos plate za to mjesto, sigurno bi se sva sila bila natjecala i to sigurno ljudi isto tako vrijednih kao dr. Žiška, ali sa blagom izkustva. Dr. Žiška nije imao sve nužne uvjete za mjesto, koje je pokrio. Tom zgodom nije se pazilo na trošak, kad se radilo o jednom strancu, a sada kad se radi o našem čovjeku, postajemo škrti. No govornik najgore zlo vidi u tome, što nije većina imenovala tog čovjeka vlastitom pobudom, nego se je pokorila samsilnoj volji jednog samog čovjeka. Predlaže, da se odbije predlog zem. odbora.

Dr. Katnić ostaje kod svog predloga. Kod glasovanja prima se predlog zemal. odbora.

2. Prvo čitanje predloga za št. Mitrovića o osnivanju škole za vrtljarstvo i gojenje cvieća u Herceg-Novome.

Izvjestitelj Mitrović predlaže da se predje na drugo čitanje.

Dr. Dulibić podupire predlog. Prodan također.

Drinković podupire predlog i razvije na dugo koristi, koje početu od gojenja vrtljarstva i cvjetarstva.

Predlog se prima i u drugom čitanju.

3. Izbor dvaju članova u prizivno povjerenstvo za ličnu dohodarinu.

Drinković: Ovo je pitanje veoma važno

te zato moli predsjednika, da dađe 10 časa odmor, da se zastupnici mogu sporazumiti glede izbora osobe. To nije u obstrukcionističkoj namjeri izneseno.

Predsjed. pristaje te je pri glasovanju imenovan g. Vragolov.

4. Izvještaj zemal. odbora o uračunivosti osobne doplate poslužniku Holenderskom u mirovnu.

Izvješćuje Simić.

Predlog podupire Dulibić, Prodan i Drinković.

Prima se jednoglasno.

5. Izvještaj financ. odbora o prlpomoći promicateljnomo odboru za gradnju električnog tramvaja Gruž—Dubrovnik.

Izvješćuje Mitrović. U drugom čitanju prima se.

6. Izvještaj zem. odbora o uvedenuju posebne odredbine na pivo, vino, neosladjene žeste, što se prodavaju na malo u odlomku Tivtu.

Izvješćuje Simić. U drugom čitanju prima se.

7. Izvještaj fin. odbora o štipendijam za pitomec, koji pohadaju graditeljsku zanajlijsku i umjetničku školu u Spljetu.

Izvješćuje Trumbić, te predlaže, da se svota za štipendije od 2000 K povisi na 3000 K; od ovih 300 K godišnje davati djacima iz pokrajine, a 100 K za one iz Splita.

Dulibić iznosi predlog, da se predlogu fin. odboru nadodade, da izmedju stipendista bude po mogućnosti jedan iz svakog kotara.

Prodan zagovara predlog dr. Dulibića. Isto Simunić i Drinković.

Trumbić pristaje na Dulibićev dodatak. Dulibić predlaže poimenično glasovanje. Prima se predlog fin. odbora sa Dulibićevim dodatkom.

8. Izvješće zem. odbora na molbe občine Vis i Komiza, da se put, koji spaja ona dva mjesta, proglasi predjelim.

Ma chie do izvješćuje mjesto Radića. Predlaže, da se predje na drugo čitanje.

Dulibić podupire predlog, te sa svoje strane predlaže, da se proglasi predjelni put, koji vodi od Šibenika preko Rogoznice na Trogir.

Radić nema ništa proti, ali misli da bi Dulibić mogao modificirati svoj predlog tako, da se zem. odboru dađe nalog, da u tu svrhu povede izvide.

Dulibić pristaje.

Prima se predlog zem. odbora i dr. Dulibića.

9. Izvještaj željezničkog odbora o prešnim predlozima u željezničkom pitanju.

Trumbić za željeznički odbor izvješćuje

to mjesto Milića. Predlaže se, da se dađe željezničkom vieću u Spljetu 15000 K godišnje.

Milić preporuča, da se primi jednoglasno.

Drinković: Mi znamo, da rješnje željezničkog pitanja ne ovisi o nama. To je čisto političko pitanje izmedju austrijske pole monarhije i ugarske. Kad se odnošaji izmedju tih dviju pola urede i kad se u državopravnom hrvatskom pogledu odluči o sudbini Bosne i Hercegovini, onda će tek ob ovom pitanju biti govora. Jer država će svakako tom rješnju pristupiti prije ili kasnije. Mi imamo za sve željezničke spojeve sankciju, te kad se uzprkos tomu ništa u tom pravcu ne radi, onda je to dokaz, da to rješnje zapinje pred silom jačom od naše. Mi, pak pravši nismo prot tome, da se uradi nešto, e bi se u ona sila ako je moguća pokrenula. U tom se slažemo. Nu ne u tome, da zemlja daje novac u agitacione svrhe, jer nikakova agitacija neće pospješiti ovu stvar.

Mi smo u odboru predlagali rezoluciju, da se novac dađe tieu odgovornu saboru. Jer ovako se glasuje novac druživo, koje ne postoji. Polovicu rezolucije je odbor prihvatilo, no drugu ne. Ja mislim, da ni zem. odbor neće pristati na to, da odgovara saboru za novac, s kojim on ne upravlja.

I prama drugim dobrim pitanjima sabor je bio škrt, a baš sa toga stanovišta i mi polazimo u ovom pogledu. Željezničko vieće neće ništa postići, a i vi ste uvjereni, da se u tom neda ništa učiniti bez državnog kapitala.

Dr. Dulibić uzporedjuje željezničko vieće sa obć. viećima. Tamo zem. odboru moraju polagati račune za sav novac, koji on obćinama dađe. Ovo je veće privatno jedno druživo. Predlaže, da se točki 7. predlog želj. odbora nadodaju rieči, da želj. vieće mora podati zemaljskom odboru račun. Jer kako će sabor i zem. odbor znati, što vieću treba, ako nezna za račune?

Radić se u glavnom slaže sa Dulibićem i Drinkovićem. Ali bi želio, da se svota obćno dađe.

Prodan govori također pesimistički ob ovoj stvari. Iznasa, kako pruga Zadar—Očeštvo ima sankciju već 40 godina, a ipak se nije još ništa učinilo. Mi moramo početi sami raditi. Jer ovo je političko pitanje, čije rješnje nije ugodno ni Beču ni Pešči; i Beč i Pešta izmjenično će se jedan s drugim izpricati, da se rješnju pristupiti ne može. On o stvari drukčije misli, te će o tom nabaciti ideju: neka se namaknu novci, a onda je ostalo lako. I pok. Klaić je rekao, da za ovo treba naprijne novaca. Mi smo sad mnogo manje ugledni kod visokih mjesta, nego nazad 20 godina, a to je zato,

bolje je sredstvo da pročistimo naše pisanje i podignemo narodnu knjigu do vrhunca jezične ljepote.

Divne naše poslovice nisu samo škola pravog narodnog jezika, one su još i slika narodnog oštromlja. One su plod zdravog razuma, te je naći nekoje, koje zblja imadu znanstvenu vrijednost. Napomenuli smo već kako je opazio dr. Marković, da su naše poslovice — koje slikaju duševne vrline — suglasne u pogledu etičkom sa naukom najumijih i najčovječnijih filozofa i s kršćanskom blagovješću.

Osim toga i u drugim znanostima odskače njihova vrijednost. Kad razmotrimo — veli Korajac — obilnost i temeljitost naših narodnih poslovice, lako ćemo se uvjeriti, da se naš narod riedikom oštromljenom i temeljitim znanjem baš u ovoj stvari t. j. narovoznanstvu, kao malo koji drugi, ponosi može! Korajac to na dugo dokazuje, podkriepjujući očevitne istine poslovice mnenjem dobrih prirodopisaca i uglednih siloslova, da lakše padne u oči sklad med izrekom prostoga ter neukoga puka, i med tvrdnjom učene ter strukovne glave!

Korajac je učeno i zanimivo izporedio narodne poslovice sa prirodopisom, tom izkustvenom znanostu, te umjesto opaža kako je „u tom pogledu narodu našemu, a osobito iz carsva bilniškoga, kao čovjeku najbližega, malo što i izmaklo, česa on nebi smotrio, a što je smotrio, to je odmah kojom posloviceom izreklo. Otdud

relac „oštra i opora (tudjinska) zobenica“ (Rad jug. akad. znan. i umjetn. knjiga XX.) To su štetne posljedice našeg modernog uzgoja, to je mlieko, kojim nas za mladih godina zadajaju njemačke ili rimske dojlje.

Na taj način se kradomice, a da i ne slutimo, uvlači i udomiljuje mnogo tudjih rieči i izraza, preodjevenih u našem jeziku. Te i ova moja radnja — reči ću sa Jurkovićem (Rad J. A. knjiga XXXI.) — koliko ne može ići za tim da sve te nametnice otkrije i da divlje razabere od pitomoga, toliko bi joj bila ne mala zasluga da na oprez potakne i motičice na pljevljenje pokrene.

Ljepota i čistoća jezika našega svakomu mora ležati na duši. Tko za tim ne čezne, mora da mu je grhko i ono majčino mlieko, koje ga je uz krasotu našega jezika došlo. Treba dobiti upamtiti, da je sva veličajnost hrvatsk-g jezika u živoj rieči naroda i u onim knjigama, koje nam vjerno prenašaju narodne jezične tvorevine. Bez svake sumnje u tom pogledu može nam najvećma pomoći učenje poslovice.

U njima je naš jezik liep i bogat. Toliko u znanstvenim koliko u književnim proizvodima svaku si misao kadar uobličiti i izraziti hrvatskim jezikom, a da nisi prišljen prosjačiti na vratima tudjih naroda rieči i izraze, te unášati u govor i knjigu razne barbarizme, arhaizme, pa i provincializme.

No, pošto ih je danas veoma malo koji se

toga pravca drže, dogodilo se da se tudjih rieči i izraza mnogo uvuklo u našu knjigu. Prof. je Rožič u raznim svojim radnjama pobilježio svu silu takovih tudjica, a ima ih još i drugih, koje su se njegovoj pažnji izmakle. N. p. danas je ušlo u porabu ladanje (mjesto imanje, seleno) čuvati krevet (mj. biti bolestan) daleko večći (mj. mnogo večći), (fela (mj. vrsta) izdašan (mj. obilan) jastuk (mj. uzglavlje) podstrekatavati (mj. podbacati, podjarivati) tjerati zanaat (mj. trgovati) upriličiti (mj. prirediti) uštrb (mj. šteta) i t. d. i t. d. Po isti način nalazimo u knjigama i ove rieči: talenat (umni dar) sekretar (tajnik) kreč (vapno) kujundžija (zlatar) leksikon (riečnik) kolijer (ogrlica) komanda (zapovied) i t. d. Mogli bi prosliediti, te od samih takovih rieči, koje su uzete iz oštre i opore tudjinske zobenice, čitavu knjigu napisati.

Doduše nadje se po koja tudja rieč i u narodnim poslovicama, no ako se stavimo proučavati poslovice sa poslovicama, i pripodabljati ih sa inačicam, naći ćemo krasnih rieči i jezičnih oblika, u kojima jedna drugu čisti od tudjinstine. Svakako je istina, da velikom broju tudjica, koje su danas u porabi, nije naći ni traga u poslovicama. Danas se je puno kulojka izmiešalo sa zdravom narodnom pšenicom. Taj kulojka valja triebiti. Proučavanje narodnog biserja, naših krasnih i bogatih poslovice, naj-

što je u ono doba hrv. vojnik svima imponirao, a u prvom redu viši časnici i generali, koji su imali upliva nad vojnikom, a koji su u velikom broju bili Hrvati. Onda su se bojali hrv. ustanka. Obranički sud nam neće ništa pomoći. Magjari su do uskrajnosti bezobrazni, te se neće na ništa osvrtni. Doduše nisu bolji ni Nijemci. Nego mi moramo najprije riješiti naša državopravna pitanja, jer u kakovom se sad stanju nalazimo, željeznice bi nam mogle donijeti magjarizaciju i germanizaciju. No mi smo baš u ovom nesložni, a ne učimo se od Talijana, koji bili gdje bili, ostaju uvijek talijani i dosljedno tome rade. Ni od Niemaca se mi nemamo ničemu nadati, jer su oni kadri sve, kad su mogli stvoriti lex Kolisko, za koju su bili čak i kršć. socijali.

Trumbić je protiv predlogu pravaša, da želji, vieće daju račune zem. odboru, jer je bojazan pred neurednostima izključena, čim se u vieću nalaze svi članovi sabora i raznih institucija. Predlaže, da se predlog željez. odbora prihvati bez promjene.

Dulibić replicira i ostaje pri svom predlogu.

Drinković: Nama se više puta predbacuje, da se zavajamo za teorijama. A evo sad kad smo nešto realnoga predložili ona gospoda onamo su protivna. Rieči dr. Trumbića ne dokazuju ništa, jer će na koncu konca u cijeloj ovoj stvari sav rad pasti u ruke jednoj maloj upravi. U ostalom mi smo ono predložili i zato, što znamo, da cijeli ovaj rad neće ništa koristiti.

Pri glasanju prima se predlog želj. odbora, a svi drugi predlozi padaju.

10. Izvješće financ. odbora na predlog dr. M. Drinkovića, glede bezkamatnih zajmova za obnovu vinograda zaraženih filokserom.

Izvješće Mitrović, te u ime fin. odbora predlaže, da se mjesto 50.000 K dade 60.000. Prima se.

11. Izvješće financ. odbora o pripomaganju društva za gradnju i vođenje hotela i liečilišnih zavoda u Dalmaciji.

Izvješće Mitrović te u ime financ. odbora predlaže, da se dade za 5 godina po 20.000 K. Prima se.

12. Izvješće zem. odbora o molbi Vicka Lujaka umirovljenog učitelja za povišenje mirovine.

Prima se.
Predsjednik zaključuje sjednicu i uriče novu za ponedjeljak.

24. sjednica dne 31. siječnja.

Predsjednik otvara sjednicu i čita se zapisnik.

Zapisniku prigovaraju radi raznih netočnosti: Dulibić, Prodan, Drinković, Mladinov. Dolazi radi toga do žestokih prepričaka, a predsjednik veli, da se tim vredja dostojanstvo sabora. Dulibić: Ej, gorih ste vi stvari počinili. Brajković se nervozira: Svršite jednom, dodajali ste više. Drinković: Oho! Ako vam je dodijalo, a vi hajte. Tko vas drži?

Dulibić predlaže poimenično glasanje za odobrenje zapisnika.

Predsjednik neče.

Pravaši prosvjeduju i buče.

Dulibić: To je već butiga postala. Ali pazite i u drugim parlamentima su predsjednici kušali silu rabiti, pak ih bies odnio. I vas čel čita se jedan podnesak iz Makarske, u

kolem se oštro kritikuje izvještaj zem. odbora o izborima u Makarskoj, gdje se veli, da je za pravaše glasovalo većina činovnika. Tu se dokazuje lažnost te tvrdnje.

Dulibić pita rieč po § 48 poslovnika i predlaže, da se uslied ovog podneska skine s dnevnog reda Ribičićev mandat i da se ponovno odašalje ovj. odboru.

Predsjed. se čudi Dulibiću kao sudcu što zahtieva.

Dulibić: Baš zato što sam sudac! I stid me je. Ovo je sve niz nezakonitosti. Vi svaki paragraf uništujete, pak i 48.

Nastaje buka i galama.

Prelazi se na čitanje upita Blankini, Prodana i Dulibića. To traje do 2 sata po podne. Tad mnogi zastupnici većine odijaze.

Drinković traži da se konstatira da li ima zakonit broj i da se zaključii sjednica.

Predsjed. neče nego odgadjaa sjednicu do 3 sata.

Dulibić prosvjeduje, da je to protuzakonito i nasilno. Ne smije on odgoditi sjednicu nego zaključiti ju, kad nema zakonitog broja zastupnika. U buci i galami izlaze zastupnici van.

Popodnevna sjednica.

Blizu oko 4 sata, iza kako se je više puta poslalo po članove većine, predsjednik daje rieč dr. Dulibiću, da nastavi sa čitanjem upita.

Dr. Dulibić interpelira o raznim pitanjima. Upita ima više. Čita mirno, lagano i običajno. Nakon nekog vremena predsjednik ga opominje radi čitanja. Dr. Dulibić: Ja mislim, da čitam dosta kulantno. Predsjed.: Ako ne budete u redu čitali, biti ću prisiljen poduzeti njeke mjere. Dr. Dulibić: Eh, da, da, kako hoćete vi! Dakako! — Dr. Dulibić čita dalje. Kada dolazi do jedne još ne izdane priložene knjižice koja sadržaje nacrt jedne zak. osnove, predsjednik ga prekida i veli mu da predje na peti, a ne čita knjižice. — Dulibić: Ali molim vas, ovo moram pročitati, jer bez nje ne razumije se upit. — Predsjed.: knjižica je vladit poznata, dakle suvišno ju je čitati. — Dulibić: Ne može biti poznata, jer smo ju preko prijatelja mi tek jučer dobili, a knjižica nije još izašla. Na temelju ovoga mi hoćemo, da vladu u ovu stvar uputimo. Ovo se mora čitati, jer je privatna stvar. — Predsjednik: neda. — Dulibić: Oh činite što hoćete. I jutros ste učinili nekoliko nezakonitosti, koje se ne smiju počinjati. — Predsjednik: Ja nisam počinio nezakonitosti. — Dulibić: Oh, jeste, jeste! A ovu zak. osnovu moramo čitati, jer... — Predsjednik prieti, da će mu oduzeti rieč. — Drinković podupire zahtjev Dulibića. — Dulibić veli, da je to stara praksa. Dolazi do prepirke između Dulibića i predsjednika, u kojoj sudjeluje i Drinković. Neki od većine oko tajničkog stola stanu mumljati. Dulibić apelira na sabor. Predsjednik se otmuje. Dulibić ponavlja energično svoj zahtjev. Drinković i Prodan ga podupiru. Drinković se diže i jakim glasom traži poimenično glasanje. Predsjednik ne će nego obično. Počinje stavljat na glasanje. — Dulibić mu odbacuje oštro i ogorčeno: Gospodine predsjedniče, pamтите da vi nieste izabrani predsjed. od jedne stranke. A ob ovj stvari nije zadnja rečena, još ćemo o tom govoriti. Nije ova stvar svršena.

Predsjednik: Stavljam na glasanje zahtjev dr. Drinkovića, da li se ima ili ne čitati njegovom upitu priložena knjižica? — Pada.

Dr. Drinković: Molim, ono nije bio

moj predlog nego Dulibića. A ja i Dulibić nismo isto. Stoga neka se ponovi glasanje.

Predsjednik: To nije ozbiljno. Uzeo sam ime za drugo. Nemojte da vam rečem nešto, što... što ne bi išlo.

Dr. Drinković i Dr. Dulibić Ah, recite, recite, morete vi sve, vi ste — sve!!

Simunić čita svoje upite: o lovu kamenica. Čuje se „simpatični“ Tresićev glas, gdje... upada. (Sa galerije: Hoće on! Dečko i po!)

Dr. Drinković čita upit o štetnoj vrsti mreža „koča“. Čitajući popravija par izbjeglih pogrešaka u upitu. Predsjednik: rezko veli da nije sjednica za popravljivanje; predpostavlja, da je Drinković sam sastavio upit i da ga zna čitati.

Dr. Drinković (iročno): Pa — naravno! Dr. Dulibić (polako, upecljivo): Gosp. predsjedniče, nemojte se ljutiti!

Dr. Drinković čita naslov drugom upitu o ženskim školama. Predsjednik ne da čitati naslova. Drinković mislio, da mu zabranio samo za prvi. Predsjednik: To je igrarija. To je nedostojno sabora. Dulibić: Nedostojno je vaše kršenje zakona... Predsjednik: Pozivjem vas na red! Dulibić: ... i kršenje zem. reda. Predsjednik: pozivjem vas drugi put na red.

Dr. Drinković nastavlja čitanje. Koji put za secund stand, da oadane. Predsjednik mu ne da ni to. Radić nekim osobitim orgazmom zlobno dodacuje: Gospoda su umorna. Dajte im odmor! Drinković: Sta vićete tamo. Nemojte vikati, jer ja mogu bolje od vas. Čita treći upit o propadanju arkiva i o gubitku starih spisa. Čita četvrti upit o tom, da naša trgovina bude oslobođena od raznik tereta. Čita peti upit o „Smotri Dalmatinskoj“ koja od doniša o banovinskim prilikama tendenciozno viesti iz Rauchovih novina, traži ukineće tog štetnog i suvišnog lista za koji vladu troši ulazno 15-20.000 K. (Senzacija). Šesti upit: o preobretčnosti djaka hrv. gimnazija. Sedmi upit: o zapuštenosti puta u Dalmaciji. Osmi upit: da se olakotke porezni tereti na štedione. Deveti upit: da se strogo primienjuju zakoni protiv ribanju dinamitom. Polako govori a podpredsjednik mu veli, da je umoram da će dati tajniku čitati. Drinković: Ne, no nisam ja umoran; mogu ja još dugo i do sutra. Simić: onda malo brže. Drinković: a, jok! Možemo mi i jače ali ovo se tek budimo. Jedanaesti: o jeziku na nekim tiskanica imt, gdje je hrv. jezik preteriran ih posve zabačen te neka se uvedu hrvatske tiskanice. Dvanaesti o ribarskim mrežama.

Dr. Mladinov čita upite: o pošumljenju Dalmacije i o podignuću našeg šumarstva; o izseljivanju: govori bezkonačno; okolna gospoda udobno čitaju svezje novine i komentiraju viesti u njima. Kad su svršili sa novinama počinju se micati i razgovarati te buniti se proti interpelantu. Vele da ga ne čuju, a međutim se razgovaraju. Pada koja sala. No Borčić se ozbiljno srdi i pravi vrlo kiselo lice. Rada bi spavao, a neki drugi ne bi se oimali. Iza osam sati nervoziraju se i Tommasco i Machiedo. Htjeli bi, da glasnije govori.

Dr. Mladinov konačno svršava čitanjem svojih upita i to u 9 i 35 časa nakon više sati čitanja.

Matulina čita svoje upite te traje od prilike 20 minuta.

Predsjednik najavljuje upite dr. Mitrovića. Čuje se dugi „oh“!

Upit Kunjašića se ne može čitati, jer interpelanta nije.

Drinković: Gosp. predsjedniče, ako želite ja ću ga pročitati. (Velika veselost.)

Predsjednik: Hvala! Tajnik će. Svršavaju upiti sa onim Tommasca i Vukovića.

Predsjednik najavljuje dva prešna predloga dra. Trumbića: prvi, da se imenuje novi odbor za izbornu reformu, drugi, da se putem zak. osnove ovaj odbor proglasi permanentnim. Čitaju se.

Predsjednik određuje odmor od 10 časaka.

Predsjednik prelazi na prešne predloge pravaša. Daje rieč Matulini, da obrazlaže svoje.

Dulibić pita, kojim redom misli predsjednik stavljati na razpravu prešne predloge. On bi morao biti prvi, jer su mu i predložii prvi.

Predsjednik odgovara, da je njegovo samo pravo o redu.

Matulina razlaže svoj predlog o gatu u Nevidjanin. Sa stolica talijanaša čuju se glasovi: čita! Predsjednik ga opominje, da se ne smije čitati. Drinković i Dulibić: Ne čita, to ima istina. Ima samo popratke na papiru. Matulina govori dalje. Talijanaši ponavljaju istu komediju. Predsjednik ponavlja opomenu. Matulina ljutito uzimlje papir i ide k predsjedniku te mu pokazuje, da na papiru ima samo pet šest bilježaka. Dulibić: On ne čita, to je sve samo da govornika smutite. Drinković: To nije kolegijalno ovako postupati. Da i čita ne bi bilo ništa nova, jer sam vidio u ovom saboru i stare parlamentare, da doslovice čitaju govore. Nije liepo smucivati čovjeka, koji za prvi put govori u ovoj kući. — Sa strane većine glasovi: oh, oh! laticu se talijanaši (Glas: Treba pošteno zaslužiti nagradu!)

Radić pita rieč po poslovniku i predlaže, da se preko prešnosti predje na doevni rad. Drinković i Dulibić traže poimenično glasanje. Predsjednik ne da. Pravaši viču i buče, traže da se ustanovi razmjier glasova. Glasuje se, predlog Radićev prihvaćen.

Prodan zagovara prešnosti i podupire predlog.

Predsjednik: Ograničite se samo na prešnost.

Prodan: Recite jednostavno, da je ovdje svaki red prestao, da hoćete silom sve radići, pak je stvar gotova. (Većina: oh, oh! Drinković: Što, oh? Prodan ima pravo, hoćete silu.)

Tresić: Govor njegov dokazuje, da predlog nije prešan.

Prodan (visokim glasom): Gladari narod ne može čekati, a...

Tresić prekida i prigovara nešto.

Prodan: Ja vam nikad ne smetam, kad vi govorite. Što dodijavate! Što ga vi tu ulazite!

Tresić (patetično): Branim Interese naroda. (Smieh.)

Drinković: Ajte, duše vam, budite mirni, da vam se ne rekne što debelal! (Veselost i odobravanja.)

Dulibić i Drinković zagovaraju prešnost.

Dulibić za stvarni izpravak govori i osvrače na neke upadice o „dobro svaćenim interesima naroda“ i o prešnosti. Predsjednik ga prekida. Ima se glasovati. Pravaši traže razmjier glasova. Prešnost odbijena.

silne u nas poslovice od životinja snimljene, skoro bi rekao: čitava zoologija narodnih poslovice!“ (Filozofija nar. posl., str. 15.)

Mi ćemo baš dati jedan takav primjer, da se vidi kako tačno i znanstveno naš narod misli o čovjeku, koji je najveći ures zemaljskoga carstva. Napominjemo jedan put za uvijek da donosimo poslovice iz zbirke vč. Skarpe: „Hrvatske narodne poslovice.“ Brojevi u zaporcima označuju stranicu iste zbirke.

Svak ima (samo) jednu dušu (st. 114) kaže naš narod. Bilo je nekih mudrijaša zanečen za novotarijama, koji nisu zdrava mislili o čovječjem sustavu, te su u svojim knjigama propisali dosta ludorija. Gornjom posloviceom naš narod jasno svjedoči da se ona sila, koja u nama misli, promišlja, sudi i osjeća, zove duša, i da je ona jedna. To je nauk prave filozofije, nauk zdravoga razuma, o koji se mrve filozofičke novotarje spomenutih mudrijaša.

Nauka materijalističa o porietu čovjeka kosi se sa najposlijim svaćenjem zdravog razuma, te danas se ni jedan razboriti filozof na nju ozbiljno ne obazire. No, prije nego je taj nauk dobio svojou osudu kod učenjaka, zdrav pučki razum pokazivao je tačno kako se o čovjeku ima misliti, i da je nauk materijalističa prosta izmišljotina. Dakako da su poslovice vjerni odraz pučkog mišljenja o čovjeku.

Prije svega valja dobro razlikovati dušu od

tvari, a ne mješati ih ujedno, kako uče materijaliste. Duša je duh, kako nam dokazuju njezina uzvišena svojstva: razum, sloboda, svijest i pamet. „Sloboda je najveće blago“ (st. 393) a „svijest je čovjeku božji dar“ (st. 377), „razum, pamet i volja, tri dara su najbolja“ (st. 197.)

Ova je zadnja poslovice vrlo znamenita i značajna. U njoj se kaže po nauci prave znanosti razlika između tri duševne moći, razuma, volje i pameti. Darwin je mnogo izricao pamet životinja, hoteti dokazati da poradi ovog pamćenja životinje imaju srodnost sa čovjekom. S tim je Darwin mlatio praznu slamu, jer nitko živ ne može pamćenje životinjama, ali ogromna je razlika između čovjeka i životinje radi umnih darova, koji poput sjajne zvijezde blište jedino u duši razumnih bića: „Um caruje, a pamet i imaju i sve životinje“ (st. 203), veli naš narod.

Najljepši je umni dar mudrost, te je naš narod napose razlikuje od pameti: „U pameti svaka stoji“ (st. 197) t. j. da je služba pameti pridržavati ono, čega se treba sjećati; dočim „mudrost svietom vlada“ (st. 197), jer od mudrosti biva viđavanje, zakoni, naredbe i uredb: „Mudroj glavi jedno oko došta“ (st. 201) — Mnogo vriedi mudra glava, ciena joj je vječna slava“ (st. 197.) Mudrost svjetuje umjerenost u vladanju: Mudar ne traži, što stiči ne može“ (st. 201.)

Ove iste dobro označene razlike narod ih stavlja i među svojstva i straste ljudske. Strasti uznemiruju duševno stanje, te poradi njih svojstva ne mogu mirno i dostojanstveno djelovati: „Zeljenje i svojstva ujedno ne mogu“ (st. 606.) Želja je u ovom slučaju strast, koja kad se uzpri poremeti duševni mir, itada rad ne uspeva: „Gdje su strasti, ništ ne može cvasti“ (st. 601.)

Materijaliste da se kako tako održe u svojoj nauci, velikom pomnjom proučavaju moždane. Najprije se držali obsega moždana, no kad su uvideli da to ne ide, stadoše na vas glas govoriti o njihovim izbočinama, napokon okaniše se i toga, te su prihvatili nauku o zavojima moždana. A zašto sve to? Hotili su naime pronaći u moždanima klicu srodnosti ili srodni vez između čovjeka i životinje, ali nezadnu prikazati u stalnim načelima svoju nauku, te se je veoma čuditi njihovoj srčanosti da ipak izvode stalne zaključke i pjevaju pobjedu! Što vriedi da nam toliko pričaju o moždanima, kad je razlika u umu, u ovom velikom daru Božjemu? Materijaliste bi najviše morali paziti na ovo čovječje svojstvo, a što nam kaže o obsegu, izbočinama i zavojima moždana, u ovom su pitanju proste šakurije ili šurke babe Jurke: „Bolja je unča uma, nego što badanja mozga“ (st. 198) kaže naš narod, i baš je tako

Po tom se u narodnim posloviceama ozna-

čuje bitisanje duše u čovjeku, ili ako se hoće ona unutarnja duhovna sila, kojom čovjek sluhača, misli, promišlja i sudi. Mozak je ništa prama umu, jer um nije tvar, koja se mjeri laktom ili na vagi: Nemjerise čovjek laktom nogo umom (st. 563) — Ljudi se po glavi (po umu) razlikuju, a ne po nogama (st. 563) — Više valja dram pameti, nego oka snage (str. 198) — Pamet caruje, a snaga djubar kida“ (st. 198.)

Pored toga narod naš hrvatski mnogo cieni znanje: „Bolje je znati, nego imati — Tko umije, tomu dvie, a tko ne umije, tomu nijedne“ (st. 563) — Bolje je znati, nego dvoumiti (st. 564) — Mnogovriedi mudra glava, ciena joj je vječna slava“ (st. 197.)

Ovdje bi mogli nanizat i mnogo drugih poslovice, koje su u svezi sa znanošću, osobito sa metereologijom i fizikom, o kojima ima baš krasnih i znanstveno tačnih poslovice. No, one se mogu lako vidjeti u liepoj i bogatoj zbirci g. vč. Skarpe, koji je dobro učinio posvetivši dva potrebita poglavlja tim znanostima.

Primjer, koji smo donieli o čovjeku, o njegovoj duši, o umnim darovima, o svojstvima i strastima, dokazuje oćividno da se prava znanost odsieva u zdravom razumu naroda našega.

(Nastavit će se.)

Drugi prešli predlog Matuline o lukobranu u Sibici. Predsjednik bi htio kumulativno dva predloga razpravljati, jer slična, no pravaši se odlučno protive. Pravaši se prijavljuju za rječ. Predsjednik ne bih htio upisati. Pravaši prosvjeduju. Predsjednik popušta i daje se razlogu.

Matulina obrazlaže prešnost. Prodan ga podupire. Radimiri predlaže, da se preko prešnosti predje na dnevni red. Predsjednik opominje Prodana. Dulbić: Ta tek pet minuta govori, a vaša plemenitost bi mu mogla dozvoliti toliko! Mladinov preporuča i zagovara prešnost. Drinković: Naš djelokrug je ograničen; u koliko i nije ono malo što imamo, oduzimlje nam predsi, a sabor svu vlast pušta po malo iz ruku. (Predsjednik ga poziva na red.) Mi ne razpravljamo o velikim fin. i drž. pitanjima, jer bi onda predsjednik rekao, da — nadilazi kompetenciju sabora (Pred. poziva ga na red.) Govornik nastavlja, predsjednik mu diže rječ. Pravaši prosvjeduju. Pri glasovanju odbija se prešnost.

Daljnji prešli predlog o luci u Dumbokoj. Matulina obrazlaže, a podupiru Prodan, Dulbić, Mladinov i Drinković. Predsjednik predsjednik opominje. (Dulbić: nije još ni tri minuta govorio! Liepu figuru činite, gosp. predsjedniče!) Drinković u svom govoru spominje „talijansku gospodu u Zadru“. Tresić upada: Pripoznajte talijansku narodnost! Drinković: Što govorite! Ja znam razlikovati što znači talijanska gospoda od tal. naroda.) Predsjednik oduzimlje rječ. Dulbić vieć: Ni deset minuta nije govorio. To je nevidjeno. Vi se unistili ovaj sabor! Pri glasovanju prešnost odbijena.

Na redu je prešnost jednog poštanskog sabirališta. Pravaši se prijavljuju za rječ. Drinković pri tom veli predsjedniku, da bude malko li bezaljni. Dulbić primjećuje: U drugom parlamentima govori se i do 12 sati. Da ste predsjednik u drugom parlamentu vidili bi vi... vrcali bi...

Matulina obrazlaže prešnost.

Tresić uzima rječ: Možda većina svih ovih prešnih predloga i jest takova, da bi ih se moralo riješiti prešnim putem. Za to moglo bi se sve ove prešne predloge prihvatiti en bloc i u prešnosti i u meritornoj razpravi. No to je sve zalud. Ako je nama i narodu prešno, nije vlad. Mi zalud rječ trošimo. No ovi su predzori u obstrukcionističku svrhu iznešeni. A za obstrukciju treba velikih razloga. (Glas: kao da čita iz „Obzora“) Mi ovdje imamo obstrukciju, no treba pitati, da li je uzrok bio zbilja takav, da bi opravdao ovakov korak. Ako se može, mi bi bili spremni da popustimo nešto, a da se dodje do sporazuma. Mislim, da bi za gospodu pravaše bilo dosta, kad bi se izjavilo, da ćemo mi svi glasovati po svom osvjedočenju. Što se mene tiče, ja dajem moju poštenu riječ, da ću u poslu ovjerljivanja Ribličevog izbora glasovati samo po svom osvjedočenju bez obzira na klubski zaključak. (Predsjednik ga poziva, da se drži stvari.) Molim Vas još samo par riječi. Drinković i Dulbić vieć, da se njima oduzimlje rječ samo poradi jedne pripisdohe.

Prodan: Nije bilo ni vrijeme, ni zgoda, da se večeras ob onaj stvari govori, kad se razpravljaju čisto materijalne nužne stvari. To sam htio konstatovati kao odgovor predgovorniku. Prelazi na prešnost i zagovara ju. Za tim zagovarajući veli: Ako mi vodimo obstrukciju proti nečemu, što nije svakomu dobro poznato, a ono vj obstruirate proti interesim naroda, kad ne glasujete za naše predloge. (Većina tuli: eh, oh! iziču se talijanaši.) Jest, obstrukcija vaša proti interesim naroda. Dokažite svi vi protivno. Ovo nije predlog političke naravi, a žalostno je, da se barem kod ekonomskih pitanja ne možemo naći složiti. (Na galerijama plješku i odobravaju. Drinković: Tako je!)

Dulbić podupire prešnost. O tom, da se predzori prime en bloc, ne može biti govora, jer onda gube važnost. Boje je, da se prihvatili prešnost, a mi se obvezujemo, ako vi budete primali naše predloge u prešnosti, da ne ćemo u meritornoj razpravi uzeti rječ ni iz tražiti poimeničnog glasovanja, a ni konstatiranje razmjera glasova.

Drinković govori o prešnosti. Predsjednik ga opominje, da se drži stvari. Drinković reagira na to. Dulbić također. Radić doslovce kričati svojim neugodnim glasom: Gosp. Dulbić govori kad ga je volja. To nama ne dozvoljavate. Dulbić: Ah, šta vi! Drinković nastavlja, a predsjednik mu oduzimlje rječ. Pravaši na to dižu prosvjednu buku. Dulbić: Takav postupak prevršuje mjeru. Prodan: Predsjednik je postupak unicom na svijetu! Dulbić se obraća zastupnicim većine: To nijednom od vas ne će služiti na čast.

Prelazi se na predlog o povišenju plaće učiteljima. Matulina obrazlaže prešnost. Većina se zabavlja u glasnom razgovoru. Govor-

nika se radi toga ne može čuti. Pravaši traže od predsjednika, da ih pozove na red. Prodan: Nek je jednaka mjera za sve. Dalje zagovaraju prešnost Prodan, Dulbić, Mladinov i Drinković. Kada je ovaj svršio, sabornika je skoro pusta, članovi većine napola spavaju, a većina ih se razpršila. Uslijed toga nema zakonitog broja, a Drinković traži da se to konstatira.

Predsjednik ne će da konstatira nego odgađa u 2 sata posie pomoći sjednici do u jutro na 8 i po sati.

Političke vesti.

Rauch pao! Na 1. o. mj. barun P. Rauch došao je u Budimpeštu na poziv ministra predsjednika grofa Khuena. Iza kratkog razgovora predao je po drugi put Khuenu svoju ostavku. Grof Khuen je ostavku prihvatio. Na gao i konačnom padu dvogodišnje Rauchove tiranije dijelom Hrvatske, odmahne će narodnoj duši. Došao je kao ban 12. siječnja 1908. poslan od Welerke, do u kratko vrijeme uzgome javiti: Pred tvojima nogama leži upokorena Hrvatska! I započelo je doba progona, vladavina skandala, carstvo svakojakih lopovština i svinjarija. Gruba sila sa okrinomao lupežinom. Rauch je onaj, koji je osnovao kao nijedan prijašnji ban 50 magjarskih škola. Rauch je otvorio širom vrata magjarskaciji, uništavao je gospodarstvenu snagu zemlje, izprazio sve zemaljske kase, preko računa i preko zakona nagrađivao je mukom narodnom svoje ulizice i špijune, sklapao je prijave kšeftove s raznim tuđinskim bankarima, da izmuze i posljednju skucanu sirotinju onih, koji moraju bježati u Ameriku za težkom zaradom. Sada mu je napokon odzvonilo! Stari tiran Hrvatske Khuen ruši novog tirana Raucha. U najzadnji čas pak se doznaje, da je Tomašić imenovan banom, Chavrak podbanom, Amruš predstojnikom za bogoštovje i nastavu, Rakodzy ministrom za Hrvatsku, dok stolica predstojnika za pravosuđe ostaje za sada izpraznjena. Sve skupno — promjena glazbara, ali glazba ostati će — ista.

Njemački zahtjevi n Galiciji. 75 njemačkih občina u Galiciji poslalo je pred neki dan galicijskom saboru peticiju s 3109 potpisa u kojoj traže, da se kod izborne reforme za galicijski sabor uzme obzir na njemačke manjine. Nemci zahtijevaju mjesto dosadanjega 1. mandata toliki broj mandata, koliki odgovara njihovu broju i značenju u saboru, bilo da im se daje jedan mandat u zastupničkoj kući austrijskoj ili 1 mandat na temelju njihovoga narodnoga katastrofa. U peticiji se veli, da je ovaj zahtjev opravdan i na koncu se moli, da se sabor, prihvaćajući novu izbornu reformu, pobrine, da se u Niemcima u Galiciji dade zastupstvo prema njihovu broju i značenju u zemlji. Protiv ovoga zahtjeva, koji je već dajno bio naviešten, ustale su sve stranke poljske, a izjavio se protiv njih i zemaljski maršal grof Baden.

Iz grada i okolice.

Nadbiskupu Dvorniku oduzeta jurisdikcija. U utorak se pronela pokrajnom vjest, da je nadbiskupu Dvorniku oduzeta jurisdikcija. Ovdješnji biskup dr. Pulitić primio je pismo od kardinala Delaka u ime konstitutorijalne kongregacije, u kojem mu se priobćuje, da je papa Pio X. zadarskom nadbiskupu Dvorniku oduzeo jurisdikciju. Dr. Pulitić biva istodobno imenovan apostolskim administratorom zadarske dieceze. — Papa poziva kapitul, kler, vjernike u zadarskoj diecezi, da svojim pastinom priznadu šibenskog biskupa. Nadbiskupu Dvorniku ostaju naslov i posjed beneficija. — Vjest je pobudila veliku senzaciju, te se u prvih mah svakojako komentira. Ne zna se, da li se ova stroga i skrajnja mjera ima shvatiti kao pedepsa, ili mjera od nužde. Nadbiskup Dvornik bio je pred neko vrijeme udaren od kapi, ali od onda se je prilično oporavio. S druge strane znade se, da kuriji djelatnost Dvornikova za galoglicu bijaše zazorna. Osobito upada u oči, da se ovaj korak događa kratko vrijeme izo poznatoga Naglova dekreta. Također upada u oči, da je nemoćni biskup Talijan Borzatti mimoidjen. Kako se pak tvrdi s dobro upućene strane, rek bi, da je ovaj odredbi dalo povoda lih bolest nadbiskupa Dvornikova koji da nije mogao dalje ostati na čelu nadbiskupije.

U saborskoj sjednici osriede počelo je u 10 i po sata viećanje. Najprije su pravaši očitovali, da su oni spravni dati prednost ustanovljenja permanentnog izbornog odbora i rješnju molbenica. Predsjednik nije to uvažio, jer ga za molbenice malo boli glava, a izborna reforma nije ni njemu ni vladu po čudi, jer bi izbornom preinakom ojačala volja naroda. S toga nastavlja se obstrukcija po podne, a po podne, što su pravaši već znali, narodnjaci i Srbi dali su izjavu da ne dolazi na saborske sjednice. A pazi! dočina se oni daju dakle na

saborski štrajk, u doba kad sabor po nastojanju pravaša radi dvi i noć, imaju obraza govorit da su pravaši krivi, što sabor ne može da radi. Pravaši su vršili svoju dužnost. Oni nisu dali, da se gazi pravica, da se silom tura u sabor nezakonito izabranog zastupnika, i svojom obstrukcijom oprli su se, da dodju na pretres i dva predloga talijanaša uvredljiva po naš narod i njegova prava, pa ako je narodnoj stranci bilo do saborskoga rada imali su pružiti jamstva, da će u saboru raditi za pravicu i za narod, a onda bi vidjeli, da bi ih pravaši poduprii, i ne bi im ni malo smetali, kako oni u svemu smetaju pravašima.

Škola bez Boga ili škola s Bogom? Pod ovim naslovom primili smo sa zahvalnošću malu knjžicu — napisanu od veleuč. brata Dr. K. Eterovića, prediskana iz „Hrvatske Straže“. Ovu krasnu radnju učeog pisca toplo preporučujemo našim cienjenim čitateljima, a osobito mladim narastaju.

„Hrvatski Sokol“ u Makarskoj preidjuje danas dne 5. veljače 1910. u društvenoj dvorani veliki ples. Početak u 8 sati na večer. Dobrovoljni prinosi primaju se sa zahvalnošću.

Liečniči pomoćnici svih pokraj. bolnica u Dalmaciji držali su sastanak jučer u Zadru radi poboljšanja svog položaja. Bili su i u predsjednika zem. odbora te im je ovaj obećao čim prije pomoći. Radi oskudice vremena i mjesta nemožemo da se sada onako bavimo kako ovo velevažno pitanje zahtjeva, ali ćemo se povratiti, međutim smo u stanju izjaviti na umirenje pučanstva, da liečnici neće za sada ostaviti službu.

Ples vatrogasaca u četvrtak na večer uspio je, da nije mogao ljepše; to je obće mnijenje. Kazalište bilo je baš ukusno nakičeno. Mnogo se svjerala povorka vatrogasaca sa pomladkom i fanfantom, koja je obišla grad prije plesa uz bengaličku razsvjetu. U 9 sati več je kazalište bilo puno i ples od počeo. Dok su ulazili pozvanici fanfara je u atriju svirala koračnice. Sve su lože bile zapremijene, Parter i pozornica preko plesova pune. Odziv krasan. Preko večere bilo također sve veselo razpoloženo. Plesalo se do 5 sati. Svirao je podupni orhestar. — Za uspjeh ovog plesa zahvalit je odboru a najskolji zapovjedništvu vatrogasaca, koje je baš svojski porađilo, da bude svaka u redu. Materijalni uspjeh plesa također izvistan. Radujemo se na takovom uspjehu našim vrlim vatrogascima.

Iz Zadra. Na zadnjoj saborskoj sjednici od četvrtka prisustvovao je i naš urednik. — U novinarskoj loži neka gospoda su prigovarala i psikala gg. pravaškim zastupnicima, na što ih je naš urednik upozorio da nije lepo, da se ljudi u novinarskoj loži ponašaju kao kakovi uličari, a kad su nastavlili prigovaranjem, ovaj ih je počastio imenom, koje se njima i doljake. — Tada je neki R. stao da traži zadovoljštinu za nanešenu mu uvredu i omanuo šakom na našeg urednika. Ovaj mu odmah odvrati šilo za ognjilo, a onda on pobježe u naručaj žandara, kojih je tu trojica bila. Međutim se taj R. hvalio nekim svojim znancima, da je jednog šibenčana ošinuo šakom, a da ovaj nije na to reagirao.

Po podne je naš urednik potražio toga deliju u „Bristolu“ i tu javno pred svima gostima ljudski počastio, da dokaže, kako zna ponovno reagirati, tako da mu neće više pasti na pamet dignuti ruku na šibenčanina. Kad su drugovi toga R. htjeli da navale na našeg urednika, priškoskloše mu u pomoć još dva šibenčanina, koji su s njime bili, te im svima očitaste lekciju, koja će ih sječati na taj dogodjaj. Vriedno je zabilježiti, da se ovom zgodom u saboru iztakao Biankiniev plaćenik Kisić kao špicl, upućujući političkog komesara i žandare, da uapse našeg urednika, jer da je on prvi počeo „lući“.

Ribarska Zadruga. Primili smo obavjest i poziv, da se sutra u bližnjoj Prvic Luci ustraja: Ribarska Zadruga. Za taj dan promicateljni odbor urekao je ribarsku skupštinu šibenskog primorja, na koju je pozvao Zemaljski Odbor i Pomorsku vladu u Trstu, zastupnike kotara: šibensku, liješansku, vodičku skradinsku i zlarinsku obćinu; razne Zadruge i društva okolice; ribare; glavare primorskih sela kotara. „Ribarski Savez“ zastupat će član uprave g. Šime Lakoš. Skupštini želimo dobar uspjeh; a mi ćemo odaslati svoj izvještjelja.

Još nije lija dolijala. Jučer imala se pri ovdješnjem sudu obaviti razprava protiv bošibozukā i banditi u službi zlarinskog sindaka i podčestata Šimeone toverna, radi njihova razbojničkog napadaja na učitelje i vidjenije rodoljube Zlarina. Razprava bi odgovarala za 8 tek. I Šimeone toverna imao je odgovarati, ali i ovog puta umakao. Još nije lija dolijala! Svakako vrć ide na bunar dok se ne razbije.

Zabadačima oko „Dalmate“, „Slobode“, „N. Jedinstva“, a osobito pekljancu kod „Nar.“

Lista“ ne možemo još da odgovorimo radi nedostataka prostora u obilju saborskog i drugog gradiva. Ali neka se ustpre. Svi će po redu biti posluženi, a medju to nek se slobodno pjevće i razmću; po onoj: (ko poštenja nema...

Tuže nam se iz gradjanstva da neki od momčadi na parobrodima „Dalmatie“, što putuju u bližnje otoke već putem zakupe ribu određenu za Šibenik i nose onda u Skradin. Bili su i zatečeni. Upravi „Dalmatie“ do znanja nek im upeli, da svak ima svoj posao, a u tuđe nek se ne prii, još manje kad nemaju nikakva prava.

Za gradnju nove kasarne II. kategorije obdržano je jutros u 9 sati povjerenstvo u uredu c. k. zapovjedništva domobranske pukovnije br. 23 u Šibeniku.

U izkazu glede dogona marve na bosanska izpasišta, za što se ima prijava podali kod kotarske izpostave u Grahovu, naznačena su izmedju ostalih i mjesta: Šibenik, Skradin, Drniš u tri slučaja, za prvi je broj dozvoljen marve 5316 glava, za drugi 19623, a za treći slučaj 11318 glava. Prijava za prvi slučaj sledi na 6, za drugi na 10, a za treći na 11. svibnja, a uplate dan za tim. Zanimane stranke nek se obrate poglavarstvenoj vlasti za potanje obaviesti.

Brojevi zaklanog blaga u obć. klauonji kroz god. 1909. Za javni potrošak zaklano je prošle godine u ovdješnjoj obć. klauonci: a) za grad: govoda 2379, teladi 220, janjaca 3174, prasadi 170; b) za ratnu mornaricu: govoda 611.

Dva dječaka

Jedan od 16 a drugi od 17 godina, koji su uz pučku školu također svršili i poljedjeljski tečaj traže službu

u kojem dućanu, reštauraciji ili slično, sa potpunom obiskrbom uz umjerenu plaću. Isti govore hrvatski razume ponešto i talijanski.

Obratiti se uredništvu. 1-6

Dopisi.

Imotski 28/1. 1910.

Sa skupštine „Učiteljskog društva“ u Imotskomu. Pod ovim naslovom izašao je kratki dopis u „Slobodi“ br. 5. Nu unatoč njegovoj kratkoći u njem ima više od polovice laži, a i ono što je malo istine, prikazano je sasna drukčije, nego je faktično bilo zaključeno u istoj skupštini. Pošto mnogi od naših kolega mogu misliti, da je u istinu onako, kako je to u „Slobodi“ javljeno, te da se javno mnijenje nebi zavelo u bludnju, cienimo, da je nužno, da se stvar razjasni kako je u istini.

Skupština učiteljskog kotara Imotskoga u istinu se je obdržavala u Imotskomu dne 6. siječnja t. g. Skupštini je prisustvovalo samo 10 ili još točnije 7 družnara, jer jedan su prisutni učitelja još od lanjske godine ne pripada društvu, a dvojica supruga stopro stigili u kotar i prisustvovali skupštini kao gosti, i tek po dovršenju skupštini pribrojili su se kao članovi. Najprva je laž što u „Slobodi“ govori, da se je o učiteljskoj organizaciji i učiteljskom organu vodila duga i živahna razprava. Nasuprot je istina, da smo dugo čekali na dolazak drugova, dočim se je razprava svršila u brzo i kratko.

Još veća i ogromnija je laž gdje kaže: Sve mane i zapreke, koje prieče zdravom razvoju učiteljske organizacije, na žalost većinom potječu iz redakcije „Uč. Glas“, jer ob ovomu nije bilo ni spomena, kao što ni to: „Ustanovljeno je, da su zadnji brojevi toga organa zašli s prave staze a krenuli onom strančarstva, pa je u tu svrhu poprimljen jednodušno zaključak, da se odmah uč. organ prenese u Spljet. Dočim je istina da je u istinu prihvaćen zaključak, da se „Uč. Glas“ prenese po mogućnosti u Spljet, jedino stoga, što je Spljet centrum Dalmacije i grad, u kom najviše ima učitelja i gdje se najviše sastaju, pa stoga da bi bilo shodno da mu uredništvo bude u Spljetu. Na to su svi prisutni pristali, ni neslutec kamo cilja predsjednik i njegov adjutant. Laž je također što „Sl.“ veli: „Ustanovljeno je, da su zadnji brojevi toga organa zašli s prave staze a krenuli onom strančarstva. Dočim je istina, da je govoreno, da se naš organ nema baviti politikom, što ćemo to uvijek prihvatiti i usvojiti, ni nije bilo konstatirano, da se je naš list u istinu bavio politikom, a još manje strančarstvom.

Najlukavnija i najgromnija je laž treća tačka, gdje „Sl.“ veli: „Skupština je također najostrije osudila pristrano i neumjestno pisanje „Uč. Glas“ prot zastupnika Makiedu, pa je sa skupštine poslata šledeća brozovjaka. Ob ovome nije bilo ni spomena, već evo kako se došlo da pošalju pouzdanicu gosp. Makiedu

Gosp. predsjednik društva Marko Šimić, uz pomoć njegova tajnika društva gosp. Murata, na svoj lukavi i fini način iznio je skupštini pred očii rad i zauzimanje gosp. Makieda za boljak i napredak učiteljsva tijekom sabora, prikazujući gosp. Makieda kao novoga spasitelja učiteljsva, o komu zavisi sva sreća i budućnost cijeloga učiteljsva. Naravno poslije predsjedničkova lukavoga i finoga govora, na žalost većina prisutnih (ali ne svi) glasovaše. Neki glasovaše jedino stoga što nisu pratili saborski rad i govor gosp. Makieda, a to je dobro došlo našoj gosp. naprednjacima, da te neke neiskusne članove društva zavedu, da glasuju za pouzdanicu, što im je bio glavni cilj s kog su i sazvali skupštinu, jer prije toga, kako smo to doznali, sakupili su se i o tomu vičali. Kao kasnije na skupštini to iznieh u *eventualijama*. Kad su kasnije neki članovi uvidili kako su bili nasamareni i zavedeni, pokajali su se, te odlučili prosjedovati proti tomu, osobito pako kad je izašao onaj dopis u „Slobodi“. To ih je tako ogorčalo, da su poslije toga već neki izstupili iz učiteljskog društva, kao što će izstupiti i svi ostali, koji zdravo misle.

Osobito pak im je otvorio oči onaj lažni dopis u „Sl.“ s brošura častnog kolege Škarpa, koji je govor g. Makieda iznio u pravom svjetlu. Treba iztknuti i to, da je malidane polovica učitelja bilo izočnih, od kojih su neki i protestirali proti onom zaključku, jer tim je nanešena uvreda drugim zastupnicima, koji se nisu manje zauzimali za učiteljsku stvar, nego li isti g. Makiedo.

Dakle i onaj zaključak skupštine, da se naš organ nema baviti, kako oni kažu strančarstvom, a mi smo samo zaključili politikum, osudivši postupanje našeg predsjednika i njegova adjutanta, koji su u istinu imali strančarske ciljeve, kad su na onaj način znali zavesti in bona fide neke naše drugove i kad su onako točno izvješće znali objelodaniti, pa gdje? u „Slobodi“, s namjerom neka zar cijela pokrajina drži, da učiteljsvo kotara Imotskoga puše u isti rog, u koji i napredna Smodlakova „Sloboda“. Naša su se gospodra rad dvojice usudila govoriti u ime svih učitelja kotara. Rekoh u ime dvojice, kako je to faktično i bilo a evo kako: Svega nas je na skupštini bilo kako prije spomenuh 7 pravih članova, od kojih su dvojica bila proti predlogu, dakle 5 ih je glasovalo za predlog. Od ove petorice, trojica su bila zavedena, jer dobro neupučena u stvar, kako su to poslije sami izjavili, dakle ostala bi samo dva i to naš predsjednik i tajnik. Pak da ta dvojica imaju govoriti u ime svih učitelja kotara!

Radje podpisujemo pouzdanicu odličnom kolegi g. Škarpi, koji je bjelodano sa činjeničnim dokazao pravu istinu, a dotično i bludnju naših naprednih drugova. Ovoliko na odgovor izvjestitelju „Slobode“, a predsjedniku društva i njegovu adjutantu na pomnijvo razmišljanje.

Učitelji kotara Imotskoga (osim dvojice.)

Golema nepravda u Vieku feminizma.

(Konac.)

No na opravdanje takove nepravice, što se izjednačenja plaće tiče, čuti je prigovore, koji vojaju u prilog onoj nepravdoj razlici u be-rivu. Mužkim se — kažu — više hoće; oni z-laze u kavane, u društva, troše na krpiljačinu, uređenje rubenice i odiela, duhan i druge potrošnice na koje učiteljica kao žena — neće ni pare potrošiti. To je živa istina, ali što se na posljedku to nastavnica tiče? Znale bi i one upotriebiti novac, što im se otmilje, premda dandanas maio komu pritiče; pa liepo, da bi im što i priteklo, bilo bi: „Jedi tuke kao svoje muke“. „Daj ti meni ča me gre“ — rekao je bodulac — pa svršena pravda. Zar da u slavu njihove kratke kose mužikima se mora dati 20% više? Ta prošao je zeman kad se je o ženi govorilo: „Svaka žena budalasta glava, dugovlasa, a kraljica uma“. Moderna, napredna žena, koja snagom svoga uma privredjuje sebi kruh svoj, ako i dugovlasa, nije ipak kratkoga uma.

Stihovi, ove stare pesimistične narodne pjesme u pogledu žene, preživjeli su svoj viek. U zeman kad je učitelj — uz službu koja jedino odgovara pozivu pedagoga — obavljao još i druge ponizujuće službe, kad je na ime svoju kukakvu, derizornu plaću na dva tri mjesta brao, o njemu se je govorilo, da mora da bude mudar kao Salamon, jak kao Sanson, a sitna žed-ludca kao mirav, a tim je bilo dosta vjerno ocrtano stanje, sudbina toga staroga patnika.

No i danas — kad se dobro promišliš — ovi na oko smiešni uslovi — nisu sasvim bez značenja i smisla, jer se danas od učitelja traži sve to viša naobrazba, dakle mora da bude mudar; tereći ga se napornim radom osobito u nekim kategorijam škole — dakle mora da bude jak; njegova plaća osobito u početku njegove karijere — ne odgovara zahtjevima životne namiroice, dakle mora da je tanak u pasu kao mirav gospodičić u poznatoj basnici.

Ovo isto vriedi i za učiteljice, dodatkom još da imaju uz to 20% manje na plaći. Učiteljice moraju biti ne samo pristojno, nego i elegantno, pomodno obučene, jer tako donosi duh vremena, a i njihov položaj u društvu to za-hijeva. One ne mogu da same sebi izraduju opravu, jer se zato hoće osobite vještine i raz-položiva vremena, kojega baš nemaju, jer su zva-nični poslovi mnogobrojni, a školski ženski ručni rad im i domaće zaposlenosti zadava.

Odtud sledi, da potrebita odiela moraju dati švelji na izradbu, a dandanas sveobćom sku-pućom živeža idu naporedo i ostale životne nuž-gredice; švelji za ruke danas se mnogo više plaća, nego prije, a znade ona — ako se naj-skoli van mjesta pošalje račun osoliti i zabire-riti, kako treba.

Kad bi učiteljica bila zlorušno obučena iz-gubila bi ugled kod naroda, jer osobito niža klasa mnogo polaže na liepo odielo; za niže raz-rede pučanstva ne vriedi ona talijanska poslo-vica: „L'abito non fa il monaco“, nego baš obratno. Ista školska djeca utisak, koji čini na njih liepa opravla, izrazuju udivljenjem u razko-laćenim očima, kad njihova nastavnica metne na se štogod nova, pomodna, elegantna. Omudrile i mališanke u vieku prosvjete; znadu i one, što je pomodno, šta mislite da ne? Seoske učite-ljice — osobito pak one koje zabitno selašce drži odeljene od kulturnog svijeta — moraju tro-šiti i na novine i knjige, jer su to jedini mili gosti, koji blaže njihovo sužanjstvo.

Knjigo, utjeho sladka, koliko si sjetnih duša od očajja spasila! A kad se još uz to uzme u obzir, da učiteljice — kao žene — imadu srce pristupačno svakom humanom osjećaju, a kao domoljubke su uvijek spremne, da postavie na litar domovine svoj obol, bit će posve jasno da i one moraju preko godine koji krunaš ulo-žiti u dobrotvorne i narodne svrhe.

Ne budi za to sirotinji i domovini prigo-vorno, ali je to tako. Evo sam dakle izniehla po-ložaj nastavnica i nanizala razloge, s kojih nije pravdo, da im se odškrne ono dvadeset po-sto. Neaka sude i nezanimani, jesmo li u svone pravu.

Dosljedna svom triezmenom prosudjivanju o feminizmu, ja niesam eto nikoga bićem oštinla, nego sam se lagano prihvatila plemenitog i nje-žnijeg oružja, skromnog perca mota u obranu pravde stvari, stanovišta našega. Da će pita-nje o izjednačenju plaće učiteljice s onom učite-lja u nedalekoj budućnosti biti po nastavnice povoljno riešeno, ni malo ne sumnjam, jer svaka pravdna stvar — pa i ova — mora kad li tad li, da slavodobitno izpliva, da održi pobjedu. Da, ukinut će se i ova golema nepravda u vieku fe-minizmu.

Dao Bog, da ova prosta ali srdačna moja rieč, ovo zdravo zrnce moje bude upalo u plod-nicu zemlju i liepo poniklo na uhar narodnih trudbenica, čijoj je skrbi i brizi povjeren nježniji dio narodnog nam podmladka: djevojčice naše, buduće te majke, uzdanje i snaga narodne liepše burličnosti.

U Trstu, 22. siečnja 1910.

Erminija Feranda.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlastnik, izdavalatelj i odgovorni urednik Josip Drezga.

PREDUJAM daje

za c. k. državne činovnike, činovnike poglavarstva, profesore, respicijente finanelje, kancelarijske pomoćnike, učitelje, časnikke (počvaši od kapetana i razreda napred) te amirovjenika u obće uz predilježbe plaće bez jamstva za vrijeme od 10 do 30 godina uz 1/2% ukamačenja tvrdka

H. WOSAHLO

bankovna poslovница.

Prag, Köngl. Weinberge 236.

Velikó skladište gotovih odiela za gospodu

Saisona 1909-1910

✳ Pio Terzanović ✳ Šibenik ✳

Javljam štovanomu gradjanstvu, da mi je ovih dana pripjela od jedne glasovite krojačnice velika količoka gotovih odiela i kaputa za gospodu. Ova se odiela osobito odlikuju radi izvanredno elegantna kroja i umjerenosti cijena, tako da sam u mogućnosti svakom zahtievu udovoljiti.

Preporučujuć se bilježim se veleštovanjem

18. IX. — 18. III.

Pio Terzanović.

Najvažnija moda!

Cijene vrlo nizke!

Preporučivamo

tumača

hrvatskog, talijanskog, njemačkog i češkog jezika za prevode, podučavanja i dopisivanje. Naslov u tiskari.

Prva parna tvornica za bojadisanje, pranje i kemičko čišćenje odjela na suho

M. DOMIĆA
Split, br. 355.

Primaju se odjela za kemičko čišćenje kao: obična, uredna, za šetnju, kazalište i plesove. Osim toga zastore, prostirače, rukavice od kože itd., razumije se sve u cjelini čisti se sa strojem „UNIVERSAL“.

Isto tako parno bojadisanje gore navedenih predmeta.

Preporuča se svakome ovo zgodno i korisno poduzeće.

Za Šibenik prima i predaje:
JULIO RAGANZINI
1. IX. Glavna ulica.

5500

vjerodostojno popraćene svjedočbe liječnika i privatnika dokazuju da

Kaiserovi
prsni karameli
(su tri jela)

Kašalj

nahladu, hunjavicu, katar i grčeviti kašalj najbolje odstranjuju.

Jedan omot 20 i 40 filira.
Jedna kutija 60 filira.

11-24 Na prodaju drži:
Carlo Ruggeri, Vinko Vučić
drogerija u Šibeniku.

Objava.

Čast mi je javiti p. n. občinstvu, najskolri trgovcima i obrtnicima, da sam nau-mio doskora otvoriti ovdje prvu ovakove vrsti na našem jugu

Tvornica papirnatih vrećica
za trgovačku porabu.

Na to sam se odlučio i s razloga, što se je dosle iza ovakove stvari moralo naše občinstvo obraćati van pokrajine i podpu-rati svojim novcem tudja poduzeća.

Moja tvornica papirnatih vrećica biti će uređena sasvim po zahtjevima moderne tehnike i biti će snabdjevna sa onim raznolikim materijalom, što zasjeca u ovaj obrt.

Prama tomu očekujem, da ću u ovom pod-hvatu bit izdašno podpomozhen t. j. počas-ćen cijenjenim naručbama iz svih zemalja, gdje je našeg naroda.

Šibenik, 21. listopada 1909.

Ante Zorić
trgovač i posjednik.

Hrvatska vjeresijska banka Podružnica Šibenik.

Dionička glavnica - -
- - - - K 1,000.000

Pričuvna zaklada i pritičci K 150.000.
CENTRALNA DUBROVNIK - -
Podružnica u SPLITU i ZADRU.

Bankovni odjel - - -

prima uložke na knjizice u konto ko-rentu u ček prometu; eskomptuje mjenice.

Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vriednine. Devize se preuzimlju naj-kulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete

Mjenjačnica - - -

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srećke, va-lute, kupone. Prodaja srećaka na obročno odplaćivanje. Osjeuranje proti gubitku kod ždriebanja. Revi-zija srećaka i vriednostnih papira bezplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

Zalagaonica - - -

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.

91-53

Hrvatske narodne poslovice

uredio V. J. Škarpa, cijena knjizi broširano K 5—, a uvezano K 6—, nabavlja se kod „Hrvatske tiskare“ u Šibeniku i u svim knjizarama.

VLADIMIR KULIĆ

Jedina hrvatska
tvornica voštanih
svieća na paru.

Šibenik (Dalmacija).